

ADATOK AZ EGERÉSZÖLYV (BUTEO BUTEO) TÁPLÁLKOZÁSÁHOZ

Írta:

KALOTÁS ZSOLT

(MÉM Növényvédelmi és Agrokémiai Központ Természet- és Vadvédelmi Állomása, Fácánkert)

A mesterségesen nevelt és vadászterületekre kibocsátott fácánok egyre csökkenő hasznosulási foka a vadgazdákat az okok felderítésére és megszüntetésére sarkallja. A vadászok egy része a csökkenés egyik okát az egerészölyvek elszaporodásában, koncentrálódásában, táplálékváltásában látja. Úgy tűnik, a század elején dúló „egerészölyv vita” (LAKATOS, 1901; DOBAY, 1902) újra fellángol.

Az egerészölyvek táplálkozásbiológiájának gazdag külföldi szakirodalma van. Különösen a német, a lengyel és a cseh nyelvterületen publikáltak a témában jelentős dolgozatokat. A külföldi eredmények ismertetését a munka keretein belül nem tartjuk célszerűnek, célul inkább a magyarországi adatok gyűjtését és elemzését tűztük ki. Sajnos az egerészölyvek táplálkozásáról kevés hazai vizsgálati eredménnyel rendelkezünk, és az adatok nagy része alkalmi megfigyeléseken alapul. Hiányosságként mondható el az is, hogy a témában megjelent közlemények túlnyomórészt a századeleji viszonyokat tükrözik.

NOZDROVICKY (1907) megfigyelése szerint az egerészölyv téli időszakban nyulat támadott, BARTHOS (1908) arról számol be, hogy a békázók által lecombozott és eldobált tavi béka (*Rana ridibunda*) tetemeket az egerészölyvek szedték fel. Ugyanő, októberben begyűjtött öt egerészölyv gyomortartalmának elemzését közli, amelyek kizárólag mezei tücsköket és *Cossus ligniperda* hernyót tartalmaztak. GRESCHIK (1910) 81 egerészölyv gyomortartalmának analizéséről számol be. A vizsgálati anyagban a zsákmányállatok 70,2%-a rovar (tücsök, lótetű, sáska stb.), 4,6%-a kételtű (békák) és hulló (gyíkok), 3,0%-a madár és 22,2%-a apró emlős (pockok, hörcsög, egerek, cickányok, vakondok és denevér[!]). Téli időszakban begyűjtött egerészölyvek gyomrában öt fogoly maradványát mutatta ki.

BESSENYEY (1917) levágott foglyon táplálkozó egerészölyvről tesz említést. GRESCHIK (1924) újabb 114 egerészölyv gyomortartalmának vizsgálatáról és 40 köpet analizéséről számol be. Vizsgálata szerint az apróvad (fogoly, fácán és mezeinyúl) az egerészölyvek táplálékának csak mintegy 1,3–1,4%-át alkotta. LENKEI és CSÖRGEY (1931) az ölyvek kígyó-fogyasztását említi. TARJÁN (1938) a mezeipocokkal erősen fertőzött területeken egerészölyvek gyülekezéséről ad hírt. VASVÁRI (1930, 1933, 1938) az egerészölyvek táplálékában az apróemlősök — főleg a mezeipocok — szerepét hangsúlyozza, és vadgazdálkodási kártételét még a téli időszakra korlátozva sem tartja jelentősnek. Az intenzív apróvadtenyésztés elterjedése óta konkrétan csak TÖRÖK (1980) számol be egerészölyvek okozta kártételről, miszerint 1977–1980. években a tároló volierekben tartott, lekötött szárnyú fácán törzsállományt az ölyvek erősen károsították. Feljegyzései szerint októbertől márciusig 2–4 egerészölyv járt rendszeresen zsákmányolni a fácaentelepre. A kérdést természetesen csak egzakt vizsgálatokkal lehet lezárni, ezért tettük vizsgálatunk tárgyává az egerészölyv táplálkozásának tanulmányozását.

Anyag és módszer

Az egerészölyv táplálkozásával kapcsolatos adatokhoz alkalmi megfigyelések, táplálkozási maradványok és köpetek analízise, valamint lőtt példányok bromatológiai vizsgálata útján jutottunk.

1. táblázat. Az egerészölyv (*Buteo buteo*) táplálékának összetétele a fiókanevelési aspektusban. Tolna megyében 1979-ben gyűjtött 66 köpet és 8 táplálkozási maradvány, valamint 1980-ban gyűjtött 326 köpet és 54 táplálkozási maradvány analízise alapján

Zsákmányállat	Előfordulás (eset)		Gyakoriság (%)	
	1979.	1980.	1979.	1980.
Rovarak (Insecta)	15	106	11,1	14,6
<i>Gryllotalpa vulgaris</i>	1	42	0,7	5,8
<i>Cetonia aurata</i>	1	—	0,7	—
Coleoptera	13	64	9,7	8,8
Halak (Pisces)	14	—	10,4	—
Indeterminált pikkely és fog	14	—	10,4	—
Kétéltűek (Amphibia)	1	5	0,7	0,7
<i>Bombina bombina</i>	—	1	—	0,1
<i>Bufo bufo</i>	1	—	0,7	—
<i>Bufo viridis</i>	—	2	—	0,3
<i>Rana ridibunda</i>	—	1	—	0,1
<i>Rana</i> sp.	—	1	—	0,1
Hüllők (Reptilia)	2	38	1,5	5,2
<i>Lacerta agilis</i>	—	4	—	0,5
<i>Lacerta</i> sp.	2	34	1,5	4,7
Madarak (Aves)	17	59	12,6	8,1
<i>Phasianus colchicus</i>	4/2ad. (+2 juv.)	21/19ad. (-2 juv.)	3,0	2,9
<i>Gallus domesticus</i>	—	1	—	0,1
<i>Columba palumbus</i> (juv.)	—	1	—	0,1
<i>Streptopelia decaocto</i> (juv.)	4	1	3,0	0,1
<i>Picus viridis</i> (juv.)	1	—	0,7	—
<i>Dendrocopos major</i> (juv.)	—	1	—	0,1
<i>Dendrocopos</i> sp. (juv.)	—	1	—	0,1
<i>Turdus</i> sp. (juv.)	1	—	0,7	—
<i>Corvus frugilegus</i> (juv.)	—	2	—	0,3
<i>Corvus</i> sp. (juv.)	—	1	—	0,1
<i>Pica pica</i> (juv.)	—	2	—	0,3
Passeriformes (indeterminált)	5	27	3,7	3,7
Emlősök (Mammalia)	86	518	63,7	71,3
<i>Erinaceus europaeus</i>	—	1	—	0,1
<i>Talpa europaea</i>	1	128	0,7	17,6
<i>Sorex minutus</i>	4	1	3,0	0,1
<i>Sorex araneus</i>	4	2	3,0	0,3
<i>Neomys</i> sp.	5	—	3,7	—
<i>Lepus europaeus</i> (juv.)	1	14	0,7	1,9
<i>Microtus arvalis</i>	41	162	30,3	22,3
<i>Arvicola terrestris</i>	5	35	3,7	4,8
<i>Cricetus cricetus</i>	4	1	3,0	0,1
<i>Rattus norvegicus</i>	3	1	2,2	0,1
<i>Mus musculus</i>	2	—	1,5	—
<i>Apodemus agrarius</i>	—	2	—	0,3
<i>Apodemus</i> sp.	4	9	3,0	1,2
<i>Mustela erminea</i>	—	1	—	0,1
<i>Capreolus capreolus</i> (magzat)	—	1	—	0,1
Indeterminált kisemlős	12	158	8,9	21,8
Döghús	—	2	—	0,3
Összesen	135	726	100,0	100,0

A költési—fiókanevelési aspektusban (május—június) Tolna megyében 1979-ben 6 pár, 1980-ban 18 pár egerészölyv táplálkozását kísértük figyelemmel. A fészkelőhelyeket 5—10 napos időközönként — legalább 3—4 alkalommal — felkerestük, és a fészkekben, valamint a fészkek alatt talált köpeteket és táplálkozási maradványokat összeszedtük. Ezzel a módszerrel 1979-ben 66 köpetet és 8 maradványt, 1980-ban 326 köpetet és 54 maradványt sikerült begyűjteni.

A mintákból a laboratóriumban preparáló mikroszkóp segítségével elkülönítettük és meghatároztuk a zsákmányállatokat. Az identifikálást igyekeztünk minél pontosabban — lehetőleg genusra — elvégezni, ez azonban — az ölyvek emésztőedveinek roncsoló hatása miatt — néhány esetben nem volt lehetséges. A meghatározás alapját a koponyák és az alsó álkapcsok adták, de jó támpontot nyújtottak a köpetekből előkerülő faji bélyegeket mutató egyéb csontmaradványok (pl. fogak, végtagsontok, csigolyák stb.), szaru-maradványok (karmok), pikkelyek és tollak is.

2. táblázat. Nyár végén és ősszel begyűjtött egerészölyvek bromatológiai vizsgálatának eredményei (1980)

Sorszám	Begyűjtés		Gyomortartalom súlya (g)	Zsákmányállatok	
	ideje:	helye:		megnevezése:	száma db
1.	08. 02.	Bátaszék mg. terület	51,8	<i>Microtus arvalis</i>	5
2.	08. 02.	Bátaszék mg. terület	23,4	Insecta lárva	3
				Acrididae	1
				<i>Microtus arvalis</i>	1
				<i>Arvicola terrestris</i>	1
3.	09. 04.	Balatonnagyberek fácánkibocsátó hely	14,35	Acrididae	2
				<i>Staphylinus</i> sp.	1
				<i>Lacerta agilis</i>	1
				<i>Microtus arvalis</i>	2
4.	09. 09.	Árpádhalom fácánkibocsátó hely	14,6	Acrididae	1
				<i>Lacerta agilis</i>	2
				<i>Lacerta</i> sp.	1
5.	09. 25.	Decs mg. terület	7,7	Acrididae	2
				Coleoptera	1
				<i>Microtus arvalis</i>	1
6.	10. 23.	Árpádhalom fácánkibocsátó hely	16,8	<i>Crocidura leucodon</i>	1
				<i>Microtus arvalis</i>	2

3. táblázat. Az egerészölyv táplálékának összetétele őszi időszakban 18 köpet és 2 táplálkozási maradvány analízise alapján (Decs, 1980)

Zsákmányállat megnevezése	Előfordulás (eset)
<i>Gryllotalpa vulgaris</i>	3
<i>Carabus hortensis</i>	1
<i>Carabus</i> sp.	1
Coleoptera	14
<i>Microtus arvalis</i>	10
<i>Arvicola terrestris</i>	2
<i>Cricetus cricetus</i>	1
Indeterminált kisemlős	15

Az egerészölyvnél csontmaradvány nélküli köpeteiből előkerült szőr-szálakból a zsákmányállatokat közelebbről meghatározni nem volt mód, ezért az ilyen eseteket — a köpet nagyságától függetlenül — egy előfordulással szerepeltettük, és az indeterminált kismélsők (apró rágesálók: egerek, pocok vagy rovarevők: cickányok — lehetek) rovatban gyűjtöttük. Az analízis után az adatokat aspektusonként, a zsákmányállatok rendszertani hovatartozását követve, összesítettük, és megállapítottuk az egyes osztályok (classis) és fajok (genus) részvételi (előfordulási) arányait az egerészölyvek táplálékában.

A gyomortartalom vizsgálatokat hat egerészölyvön végeztük, melyből hármat fácánkibocsátó helyeken (Árpádhalom, Nagyberék), hármat pedig mesterségesen nevelt fácánokkal nem dúsított mezőgazdasági területen (Bátaszék, Decs) gyűjtöttünk be. A minták kis száma miatt összesítést nem végeztünk.

Az árpádalmi és a nagybereki fácántelepeken a kibocsátási időszakban két-két alkalommal megfigyeléssel kontrolláltuk az egerészölyvek jelenlétét és viselkedését. Meghallgattuk és összegeztük a telepvezetők és az utóneveléssel és őrzéssel megbízott hivatásos vadászok 1980. évi tapasztalatait a kibocsátott fácánok és az egerészölyvek viszonyáról.

A Tolna megyei MÉM Nyisztor György vadásztársaság fácánkibocsátó területén szeptember—októberben hetenként több alkalommal figyeltük az egerészölyvek mozgását és zsákmányolását. A kibocsátó helyen a hivatásos vadászok egymást váltva folyamatosan felügyelték a fácánállományt, és intenzív etetéssel, valamint a ragadozók elriasztásával, gyérítésével egy kb. 1 km átmérőjű területen együtt is tartották. Tapasztalataikról időnként beszámoltak.

A köpet-maradványok analízisét és a bromatológiai vizsgálatok eredményét a táblázatok tartalmazzák.

Eredmények

Az árpádalmi MAVOSZ Vadgazdaság és a nagybereki ÁG fácánkibocsátó területein a kibocsátás utáni időszakban — a gazdálkodók véleménye szerint — 1980-ban az egerészölyvek nem károsították a fácánállományt. Bár a kibocsátó helyek környékén előfordult egy-két ölyv, de ezek táplálékukat a mezőgazdasági területeken szereztek be (1980. őszén erős mezeipocok fertőzöttség volt), ritkán héják által megfogott fácándögökön táplálkoztak. Nem látták, hogy az egerészölyv fácánt vágott volna le. Megjegyzendő, hogy az OKTVH illetékes felügyelőseitől 10—10 egerészölyv elejtésére kaptak engedélyt a fácántenyésztők, de ezt a mennyiséget négy hónap alatt sem sikerült meglőni az ölyvek hiánya miatt.

Szemléink során — bár minden kibocsátó helyet bejártunk — nem tapasztaltuk az egerészölyvek kártevését a fácánállományban. Mindössze egy-két egerészölyvet tudtunk megfigyelni naponta, amint a területen átrepültek.

Az árpádalmi vadászterületeken szeptember 23-án a terület átfésülése során három ragadozó madár tépést (fácán) találtunk. Mindhárom több hetesnek látszott. A madarakat a vadőr véleménye szerint héja ütötte le. A nagybereki területen — a botulizmus veszély miatt — az elhullott fácánokat naponta összegyűjtöttük, így nem volt módunk megállapítani, hogy a fácánvesztések milyen százalékát okozták ragadozó madarak.

A MÉM Nyisztor vadásztársaság fácántelepén 2000 fácánt bocsátottak ki. A nyárvégi—őszai időszakban több egerészölyv is tartózkodott a kibocsátó hely környékén. A közelben (egy km-en belül) a tavaszi aspektusban négy pár is fészkelte. A hivatásos vadásznak egy alkalommal sikerült megfigyelni, hogy az egerészölyv nyílt területen (elmunkált szántáson) sikeresen támadott és ejtett zsákmányul egy tenyésztett fácánt. A vadőrök egészen a vadászidény kezdetéig felügyelték a kibocsátott fácánokat, de az említett eseten kívül az egerészölyvek kártételét nem tapasztalták.

Az eredmények értékelése

A köpet- és táplálkozási maradványok analízisekor eredményt módosító tényezőként jelentkezik a minták gyűjtésének metodikája. A nagyobb testű állatok maradványai (csontok, tollak stb.) nagyobb valószínűséggel találhatók meg, mint a kisebb zsákmányállatoké (rovarok, kismélsők). Az utóbbiak legtöbbször csak köpetekből kerülnek elő. A fácán vagy mezeinyúl maradványok az ölyvek fészkeiben biztonsággal megtalálhatók, míg a köpetek megtalálási százaléka ismeretlen. Sok köpet nem kerül vizsgálatra, mert gyakran szétesik, vagy amúgyis kis mérete miatt elkerüli a gyűjtő figyelmét. A csontokat nem tartalmazó köpetek analízise során nincs mód arra, hogy fajra és mennyiségre (példány) vonatkozóan biztos megállapítást tegyünk. A köpet- és táplálkozási maradványok vizsgálatának eredményei a valós viszonyokhoz képest tehát torzultak a nagyobb testű zsákmányállatok javára.

Az egerészölyvek táplálkozása fészkelési időszakban

A zsákmányban az emlősök dominálnak (63,7% és 71,3%). Leggyakrabban előforduló faj a mezeipocok (30,3% és 22,3%). Káros rágesálók (pocok, hörcsög, egerek és patkány) az ölyvek táplálékának 43,7 és 28,8 százalékát alkották. A védelem alatt álló emlősök (rovarevők, ragadozók) a zsákmánylista 10,4 illetve 18,2%-át teszik ki. Ha az indeterminált apró emlősöket is számításba vesszük, az egerészölyvek emlőszákmánya 98,8, illetve 97,3%-ban vadgazdasági szempontból közömbös. Vadgazdasági kár a mezeinyulak elfogása, ami 1979-ben a zsákmánylista 0,7%-át, 1980-ban 1,9%-át alkotta. Az egyik fészekben talált őz maradványa egy gida magzatmázzal borított combja volt. A jelek alapján valószínű, hogy az ölyv elhullott őzgidából táplálkozott. (A suta a gidát feltehetően azért nem tisztította meg a magzatmáztól, mert az őzmagzat élettelenül jött világra, esetleg ellés közben pusztulhatott el.) Az őz előfordulását az ölyv táplálékában ebben az esetben nem tekinthetjük vadgazdasági kárnak.

Fiókanevelési időszakban az egerészölyvek madárfogyasztása 12,6 és 8,1%. A zsákmányolt madarak 82,4, illetve 67,8%-a fiatal volt. Ezeket vagy a fészekben fogták meg az ölyvek, vagy ami valószínűbb, a kirepült tapasztalatlan madarakat ejtették zsákmányul. A házityúk nagysága (legalább 2—3 kg-os állatnak becsültük) kérdésessé teszi a zsákmányolás lehetőségét, és feltételezi a dögön való felvételt.

A fácán előfordulása az egerészölyvek táplálékában 1979-ben 3,0%, 1980-ban 2,9% volt. A táplálékszerzés módjáról csak feltételezéseink vannak. A fiatal példányokat megfoghatta az egerészölyv, de kérdéses, hogy az adult

példányokhoz hogyan jutott hozzá. Más ragadozó maradványát vagy egyéb módon elhullott (betegség, mérgezés, mechanikai hatás, pl. kaszálógéptől elvágott) fácánokat fogyasztott el, esetleg a fészken ülő tyúkot ejtette zsákmánnyul? A fácán zsákmányolással történő megszerzése minden esetre valószínűlenebb. Vad, kifejlett, egészséges, mimikrire és menekülésre egyaránt képes madarat — megfigyelések és irodalmi adatok szerint — csak kivételes esetben képes elejteni az egerészölyv.

Jelentős gyakorisággal (11,1% és 14,6%) szerepelnek a zsákmánylistán a rovarok. Különösen sok lótetűt és különböző fajú futóbogarat találtunk az ölyvek köpetében. A kimutatott rovarok élőhelye (trágyázott meleg talajú szántóföldi területek és kertészeti kultúrák) ez esetben az egerészölyvek vadászterületeinek jellegét is jelzi.

Az ölyvek táplálékában halak csak az 1979-es évben fordultak elő, akkor azonban viszonylag jelentős százalékban (10,4%). Minden bizonnyal tömeges halpusztulás alkalmával partra sodródott dögök elfogyasztásáról volt szó. Kételtűek kis mennyiségben szerepelnek, mindkét évben azonos gyakorisággal (0,7—0,7%). Az ölyvek olyan békafajokat is elfogyasztanak, amelyek bőr-mirigyeiben toxintartalmú váladékot termelnek (unkák, varangyok). Az egerészölyv hullófogyasztása kizárólag gyíkokra korlátozódott (1,5%, illetve 5,2%). Feltételezhető, hogy a gyíkokat többnyire a reggeli órákban zsákmányolják, amikor azoknak testhőmérséklete még alacsonyabb és mozgásuk lassúbb.

A vizsgálati eredmények és a fészkelési időben végzett egerészölyv állománybecslési adatok (ölyvsűrűség) alapján az egerészölyvek a tavaszi—nyári eleji időszakban nem okoznak jelentős kárt az apróvad-gazdálkodásban, annak ellenére, hogy a mezeinyúl és a fácán is előfordul táplálékukban. Az adatgyűjtés folytatása és a vizsgálati területek kibővítése, a táplálkozási kapcsolatok pontos feltárása érdekében, még mindenképpen indokoltnak látszik.

Az egerészölyvek táplálkozása a nyárvégi—ősi időszakban

A vizsgálati anyag nem elegendő, hogy belőle messzemenő következtetéseket vonjunk le. Az analizált mintákban nem találtunk sem fácán maradványokat, sem más olyan jelet, ami az egerészölyvek nyárvégi vadgazdálkodási kártételeit igazolná. A megfigyelések és a vizsgálati anyagból meghatározott zsákmányállatok azt bizonyítják, hogy 1980. ez időszakában az egerészölyvek tápláléka — még a nagy fácánkibocsátó helyek közelében is — apró rágsálókból, főleg mezeipocokból, és rovarokból, főleg sáskákból állt. Mezeipocok maradványt — egy kivétellel — minden megvizsgált gyomortartalomban találtunk. Ez egyébként azt is jelzi, hogy 1980. őszén a mezeipocok nagy sűrűségben volt jelen a mezőgazdasági területeken.

A jövőben az egerészölyv úgynevezett antropomorf ökoszisztémákban betöltött szerepének tisztázására — a nyárvégi, őszi időszakban is — kiterjedtebb vizsgálatok szükségesek. Jóval nagyobb számú és több területről származó minta begyűjtése kívánatos. A vizsgálatokat célszerű több év átlagában értékelni, mert csak így lehet kiszűrni a zsákmányállatok populációstruktúrájában bekövetkezett változások hatását. Figyelemmel kell kísérni az egerészölyv állományok populációdinamikai változását is. A törvényszerűségek felismerése és az egerészölyv szerepének valószínű értékelése az agrárökoszisztémákban csak ilyen módon válik lehetségessé.

IRODALOM

1. BARTHOS Gy. (1908): Néhány adat az egerészölyv táplálkozásához. *Aquila*, 15: 307—308. — 2. BESSENYEI I. (1917): Adatok a vörösvércse, az egerészölyv és a karvaly téli táplálkozásához. *Aquila*, 24: 278. — 3. DOBAY L. (1902): Néhány szó az ölyvkérdéshez. *A Természet*, 14: 9—10, 15: 8—10, 17: 9—10. — 4. GRESCHIK J. (1910): Hazai ragadozómadaraink gyomor és köpöttartalom vizsgálata, I. *Aquila*, 168—179. — 5. LENKEI A. & CSÖRGEY, T. (1931): Kígyászó egerészölyv. *Magyar Vadászújság*, 31: 76. — 6. LAKATOS K. (1901): Az ölyv táplálkozási viszonyairól. *A Természet*, 3: 9—10 4: 9—10, 5: 9—10. — 7. NOZDROVICKY L. (1907): Az egerészölyv nyúl vadászata. *Aquila*, 14: 319. — 8. TARJÁN T. (1938): Egerjárás és ragadozómadár gyülekezés. *Aquila*, 42—45: 686. — 9. TÖRÖK H. (1980): Feljegyzés. *Nimród*, június: 252. — 10. VASVÁRI M. (1930): Az egerészölyv és a gatyásölyv táplálkozása. *A Természet*, 26: 281—282. — 11. VASVÁRI M. (1933): A fogoly és a fácán ragadozómadár ellenégei. *Az Erdő*, 7: 237—242. — 12. VASVÁRI M. (1938): A mezeipocok szerepe a madarak táplálkozásában. *Kísérletügyi Közlem.*, 41: 90—96.

DATEN ZUR ERNÄHRUNG DES MÄUSEBUSSARDS (BUTEO BUTEO)

Von

Zs. KALOTÁS

Die Ernährung des Mäusebussards (*Buteo buteo*) hat Verfasser in der Nistperiode durch Analyse des Gewölles und der Speisereste, in der Herbstperiode mit bromatologischer Methode und durch Analyse des Gewölles und der Speisereste sowie mit Hilfe von effektiven Beobachtungen untersucht. In der Nistperiode machen die Nahrung der Mäusebussarde mit 11,1—14,6% Insekten, 5,9—12,5% Fische, Amphibien und Reptile, 8,1—12,6% Vögel und mit 63,7—71,3% Säugetiere aus. An der Beutelliste kommt am häufigsten die Feldmaus und der Maulwurf vor. Fasan und Feldhase bildeten insgesamt 3,7—4,8% der Nahrung, jedoch ein Teil dieser wurde nicht von Mäusebussarden erlegt, sondern sie haben diese bereits als Fallwild verzehrt. In der Herbstperiode bedeuteten die Hauptnahrung der Mäusebussarde die Insekten (Heuschrecken) und Feldmäuse. Unseren Untersuchungen nach haben sie nicht einmal auf den Fasanzuchtstationen einen bedeutenden Wildschaden angerichtet.